

3-тап.

Сөйлей білу - ойлай білу. Олай болса, дұрыс ойлау, дұрыс жазуға мүмкіндік тудыру керек. Өйткені, әрбір адам дұрыс ойлап, дұрыс сөйлеп, әсіресе дұрыс жазуға да мүмкіндік іздеуі керек. Мәнінше бұл күнде көп адам дұрыс ойлауын ойлағанда, дұрыс сөйлей, әсіресе дұрыс жазға белмейді. Қарағ-тың, "Сөйлей, сөйлей менен баласың" деген мақалы дұрыс: Ойлауың дұ-рыс болғанмен, сөйлеп үйренбейтінше, пікіріңді айта алмайсың. Сөй-тін, ойлағаныңды жазып үйренбесен, тағы болмайды. Сөйлеуді адам ұясын ішінде жүріп, біреуге еліктеп, біреуден үлгі алып, қалыңтың бой тімін пайдалана жүріп үйренгенін өзі сөздей қалатын болса, жа-зуды олай үйрене алмайды. Мен бұл жерде жазу дегеннің өзін екіге бөлемін: 1) қалай болса солай естіген - естігенінше, айтқан - айтқанын-ша жазу бар да, 2) мәдени үлгісі жетімен жазу, әдеби тілдің нормасын, ережесін, жазбасын сақтай жазу бар.

Нормата бағынбай, бітіммен жазылған сөздерді біз тізгіңсіз, үй-сіз жазу дейміз. Ая, бас - аяғы жиналған, түсінуге ұяныды, жөңіл, белгілі айымымен, белгілі ережесмен жазылған сөзді, қысқасын, белгілі бір нормата сай жазылған сөздерді әдеби тілдің қалыбымен жазы-ған а айтқан дейміз.

Сөйлемді әрі тұлғиікті, әрі тұжырымды құрайтын тіл заңа әдеби тіл сақалуы керек. Әдеби тіл грамматикаға оүйенеді, соның үлгісі бойынша жазылады; қарағ тілінде:

- 1) Сөзді а тап сөзді сөйлемнен басқа жерде бастауын сөйлем аяғында келінді.
- 2) Бағандарын қара сөзде ыңғай сөйлем аяғына келеді.
- 3) Аяқтауыштар мен пысықтауыштар сөйлем аяғына тура айнай-ды.